

Zato še enkrat kličem: zdramite se Slovenci! oskrbnite umno svoje gozde, zasajajte marljivo želod in mlade hrastiče v primernih krajih, ter podučujte svoje sinove in hčere s „Slovenskim Gospodarjem“, „Novicami“ in knjigami od slav. družbe sv. Mohora izhajajočimi; tako se vi stariši in gospodarji, pa tudi vaši otroci in družina veliko koristnega po naj krajši poti naučite, in to za par forintov, koje si lahko pritrgate in v to obrnete, ako se skozi leto parkrat krčme ognete. — Le na tak način se bo vam in vašim otrokom, vnukom vašim pa naj bolje godilo, koji bodo tudi za 100 let druge poti hodili in spet novih skrbi imeli, kakor jih mi sedaj imamo. Vse to nas uči povestnica in lastna skušnja. Jaz sam sem se večidel iz slav. „Novic“ umnejeje gospodarstva naučil, iz kojih sem si nad 20 let vedno skrbno nauke nabiral in zapamtoval, kar mi sedaj izvrstno služi v raznih gospodarstvenih rečeh. Zato pa tudi z veseljem vskliknem „Novicam“: Bog plati! Tak isto bote tudi vi gospodarji zlasti pa vaši otroci, kojih še veliko čaka, ko se bodo prepričali prekodrednih dobrot nauk iz njih pridobljenih: „Bog jim plati izrekali.“ „Slovenski Gospodar“, ki v Mariboru izhaja, velja na celo leto s poštnino vred: 3 for.; „Novice“ pa, koje v Ljubljani izhajajo; 4 for. 20 kr. s poštnino vred na celo leto. Družba sv. Mohora vam je pa tako znana.

Franjo Jančar, kaplan v Negovi.

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

Del II.

1. Razgledavši si na kratko kapital, blago ali robo, došli smo do opravka, katerega ž njo imamo, namreč do dela, obdelovanja, delovanja, obrtnije ali industrije; imenujemo pa to kakoršni koli delovanje in poslovanje, po katerem se kakošna veljava ali veljavni izdelek stvari.

2. Promotrujemo različne izdelke in pridelke, ktere si nastvarjamo in s kterimi se pečamo, vidimo, da naše delovanje ali industrija je trojna: kmet n. p. gnoji, orje in obseje polje in po rasti se je zrak, gnoj solčna luč in toplota, dež i. d. presvarilo po določeni razmeri v žilo, len in druge takšne pridelke: tukaj se še prvotne drobine v različne stvari premenjajo: delovanje ali industrija ta promena robi prvotno obliko. Tkalec pa tke prejo v platno, mizar zdela deske v mizo; črevljar načini iz usnja črevlje; tukaj se sobrana robina oblika promena. Trgovec, ki robo prevaža, bodi si po cestah ali po morju, ji niti prvotne ne sobrane oblike ne promena, temoč spravlja jo od enega mesta na drugo kakoršno je dobil: tukaj delovanje robi mesto promena. A da to trojno delovanje po zadnji svrhi imenujemo, po tem imamo: kmetijstvo, rokodelstvo in trgovino.

3. To trojno delovanje pa mora neobhodno biti v vedni zvezi, eno je drugemu žive potrebe; če bi prenehalo kmetijstvo; smo brez živeža; preneha rokodelstvo; smo brez obleke in krova; mine trgovina: male nam je koristi kmetijstvo in rokodelstvo, t. j. nobeno ne more brez drugega izhajati.

4. Po navedenih stavkih pa vidimo kako krivično in napačno je, če se ktera vrsta tega trojnega delovanja ali industrije zanemarija, prezira ali zavida: ena vrsta je sama po sebi tako častna in vredna kakor druga; ker je enako potrebna in koristna; in kakor so vse medseobno si enako potrebne, morajo se tudi za medseoben vspeh in srečo enako podpirati in častiti. Dobro je društvu, deželi in narodu, kder se po teh pravilih ravna.

5. Svrha delovanja je izdelke in pridelke izdelovati in pripravljati; vspeh in dobiček je pa na tem ležeč, koliko stvari da stvarimo: naša namera in težnja tedaj je in biti mora, naše delovanje vedno kar mogoče plodno storiti in se plodnega dela poprijeti, ktero nam trud naplača. Plodnost našega dela je različna: n. p. nekega kmeta stoji vagan žita enega dne delo: plodnost jegovega dela je en vagan žita na den, jegov sosed pa pridelava v dveh dneh en vagan žita; plodnost tega dela je tedaj pol vagana na den. Ali, kteri črevljar načini na den ene črevlje: plodnost jegovega dela so eni črevlji na den; drugi pa, ki na den dva para črevljev sošije: mu je delo plodno za dva para črevljev.

6. Potem je očitno, da kolikor bolj plodno je delo, toliko bolje je za delavca in za celo družbo. Jaz imam ravno tako veliko njivo kakor moj sosed, imam ž njo ravno toliko dela in še več, pa on dobi s svoje 20 vaganov žita pri tem ko jaz le 10, ker na moji je zemlja slaba. Tukaj je sose-

dovo delo polovico plodnejše kakor moje, ali jaz sem polovico dela več potrošil za eno in isto stvar: razlika med rodovitno in nerodovito zemljo je tedaj enaka razliki dela, kakor se tega več ali manj za eno in isto stvar potroši.

7. Ravno takšna razmera je pri drugem delovanju: nekdo bi hotel žagati z ročno žago od kakošnega ploha si desek, koliko si jih more na den nažagati? A kdo drugi ima žago na vodo ali vapo, ne bode li ta sto in sto krat več desek pri manjšem trudu nažagal? Nekdo prede z rokami brez kolovrata, drugi pa ima zato kolovrat a tretji mašino za predenje: ne naprede li drugi več kot prvi in tretji sopet sto krat več kot prejšnja oba? — Kolikor je zato delo bolj plodno, toliko boljše je za delavca samega in za človeško društvo obče: delavec dobi za večje število izdelkov več plače in društvo kupuje stvari po nižji ceni.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Zagreba. — č. — (Naši poslanci v državnem svetovalstvu, pa še nekaj.) V lanskem zasedanju državnega svetovalstva revidiral se je februarški statut, in postavili za Cislajtanijski temeljni zakoni. Nemški časniki, se ve da iz svojega gledišča, nazivajo ta revidirani februarški statut: ustav, in temeljne zakone: magnam chartam libertatum. Mi Slovenci in sploh Slovani mislimo o tem drugače. Kar mi Slovenci hočemo, to smo jasno in glasno izjavili in razložili pred sedmimi leti v tistej peticiji, ki so jo leta 1861. naši poslanci na Dunaj nesli, in ki jo je nas do dvadeset tisoč na broju podpisalo. Dan danas imamo ustav in temeljne zakone, ali ne v enem ne v drugem se ne najde ne trohica naših že pred sedmimi leti izraženih zahtev. Dokler se drugi slovenski program postavil ne bo, velja še zmiraj tisti od leta 1861. Ali na ta naš program so naši poslanci celo pozabili! In ravno v lanskem zasedanju državnega svetovalstva bilo je na mestu, da bi bil kdo božji naših poslancev na naš narodni program, na naše zahteve zavrnol, in posebno na prvo točko s prstom pokazal, v kterej smo zahtevali, da se vse slovenske pokrajine zedinijo v eno upravno telo! — To se ni zgodilo. Zakaj ne? na to naj naši poslanci sami odgovore. Naša naj večja slabost leži v tem, da se moramo kakor vojska, ki je okol in okol od sovražnika obdana, na vse strani v bran postaviti, in tako naše sile na atome razcepiti. Zedinjenje tedaj v eno upravno telo, v eno kronovino, v eno Slovenijo, t. j. narodna celokupnost, ta je, ki nam je naj popreje in pred vsim drugim potrebna. In še le stoječi na tem temelju, se moremo dalje pogajati, popreje pa nikakor ne. Naši poslanci pa o tem, kar je prvi pogoj našega bitja, kar je naš alfa in naš omega, t. j. o narodnej celokupnosti še čmrknoli niso! Kdor pa to ne stori, kar je izražena volja celega naroda, kdor se za to ne poteguje, kar narod zahteva, ta ne zaslučuje, več lepo ime narodnega zastopnika; in ta se ne sme čuditi in zavzemati, če mu potem narod hrbet obrne:

Kaj pa so vendar delali naši poslanci na Dunaju? V ustavu in v temeljnih zakonih se zastoj išče sled jihovega sodelovanja. Kar in kakor so drugi stvar uredili, taka je, primebne naših poslancev niso obveljale; pa tudi ne ena ne, ne naj manjša ne. Slovenska frazeologija ima za tako brezvezno delovanje izraze kakor: vodo vrtati, rakom žvižgati, bob v steno metali in še druge. Naši poslanci tedaj, kar se ustava in temeljnih zakonov tiče, niso nič napravili, pa tudi nič potrli: oni niso nič popravili, pa tudi nič pokvarili. Če bi bili naši poslanci med tem, ko so v državnem svetovalstvu sedeli, raje doma v zapečku čubeli, ter si zobe trebili, bolje bi bilo. Da so oni za ali proti glasovali, vse ena, ustav in temeljni zakoni bi bili takoršni kakoršni so, nič bolji, pa tudi nič slabiji. Tukaj v Zagrebu sem moral večkrat slišati: kaj nek delajo naši poslanci v državnem svetovalstvu, domu naj gredo domu, če so pametni! Naj se v bračo Čehe ogledajo, pa naj ne bodo sami sebi na ruglo in drugim za tarčo! Ali saj naj narodno celokupnost postavijo za pogoj svojega sedenja v državnem svetovalstvu!

Pa če bi še bila sloga bila in zastopnost med njimi! Hajdide! Ali tako smo imeli pred seboj grdo sliko razdora in nesloge, ki nobene discipline ne pozna. Naš Lovro je vse storil, kar se je dalo, da slovenski klub skupaj drži, na čast mu bilo! pa on se je proti vetrenjačam boril. Hrvški pregovor lepo pravi: složna brača svaki dan blagju, nesložna ni na božič. Naj to naši poslanci ne pozabe.